

Likvidasjoner

Plattformen i debatten ulikt definert

Av lektor Audun Knappen,
Drammen

Det har i lengre tid pågått en debatt i mediene om hvor mange likvidasjoner som fant sted i Norge under siste krig. Debatten inneholder de kjennetegn som gjerne er til stede i enhver debatt: Partene debatterer ut fra sin ulikt definerte plattform. Resultatet av det blir at man snakker forbi hverandre uten å merke det eller uten å ville merke det.

Motivene for denne ulikheten er forskjellig. Den som vil skrive en bok om likvidasjoner og ønsker maksimal blest rundt sin egen person, vil at tallet settes så høyt som mulig. Den som skal forsvare likvidasjonene, vil at tallet settes så lavt som mulig.

Det er tydelig at i den løpende debatten legger de to partene ulikt innhold i de to sentrale begrepene «likvidasjon» og «hjemmefronten». For Egil Ulateig og hans krets er en likvidasjon nær sagt det samme som drap på en nordmann begått av en annen nordmann under krigen. «Hjemmefronten» for disse teller alle nordmenn. For Hjemmefrontmuseet og kretsen omkring dette forstår man med likvidasjon et av en motstandsgruppe nøye planlagt og av den overordnede ledelse godkjent drap på en person som ble antatt å utgjøre en betydelig risiko for denne motstandsgruppen. Denne kretsen vet forskjell på Hjemmestyrkene, hjemmefront og ikke hjemmefront. Med to så ulike utgangspunkter må diskusjonen om omfanget av likvidasjonene antas å bli nokså langvarig. Blir man derimot enig om begrepsinnholdet, burde debatten kunne avsluttes raskt - til beste for alle.

Denne helt ulike måte å benytte begrepene på kan man saktens leve med når man er klar over den. Men for Egil Ulateig går det helt galt i hans nye bok, «Med rett til å drepe». I sin halsløse iver etter å gjøre likt og ulikt til likvidasjoner forteller han at sjefen for folke-

registeret i Drammen i 1944, Finn Arheim, var en av dem hjemmefronten likviderte (s. 139). Det faktiske forhold er at han ble skutt av to menn fra Gestapo i Drammen fordi han ble antatt å være en sentral person i motstandsarbeidet. Begge ugierningsmenn ble etter krigen pågrepet og trukket til ansvar for dette, og idømt betydelige straffer. Andre sekvenser i boken - om Drammens-distriktet - ligger på gymnasnivå. Et resultat av Ulateigs manglende vilje til kildekritikk.

Hvorvidt alle de planlagte og godkjente drap var både nødvendige og rettslig uangripelige, er en annen diskusjon. Og langt mer interessant, men ikke påtrengende viktig. Å blande disse to diskusjonene sammen fører snarere til tilsløring enn til avklaring av saksforholdene.

Noen av aktørene synes imidlertid å ha tapt perspektivet av syne: Tyskland hadde angrepet Norge uten krigserklæring, og holdt landet okkupert i fem år med en brutalitet nordmenn var helt ukjent med. Da er det sterkt å beklage at disse forsøker å gjøre spørsmålet om likvidasjoner til et matematisk problem.